

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 22. Nr.2. 2002

SVENSKA ARKEOLOGMÖTET 2002

kort sammanfattning

Svenska Arkeologiska Samfundet arrangerade ett arkeologmöte i Visby 26-28 april på temat *Kulturella arv*. Platsen var Almedalsbiblioteket bredvid Högskolan. Arrangörer på Gotland var Inger Österholm och Lars Ersgård. Rektor Gunhild Beckman hälsade välkommen och framhöll bl.a. att hela Gotland är som en enda stor arkeologisk institution. Hon berättade om Högskolans organisation och det fina samarbetet över ämnesgränserna.

Professor Jarl Nordbladh, Samfundets ordförande, hälsade välkommen med orden att Sverige är ett påtagligt "odemokratiskt land" beträffande geografi och utsträckning vilket

gjorde det dyrt att resa. Samfundet strävade dock efter att sprida sina möten över landet. Han såg fram mot några spännande dagar.

Fredagen den 26 rörde sig temat om "*Kulturarv utan gränser*". Bozena Werbart ställde frågan vad ordet "kulturarv" egentligen betydde? Det fanns inte i Nationalencyklopedin. Ordet borde problematiseras! Hon berörde museernas roll i samhällsdebatten och deras möjlighet att vidga perspektiv och påvisa globala aspekter m.m. Det var viktigt att utöka det internationella samarbetet och "bygga broar".

Två studenter med utländska rötter, Sead Pillav och Oscar Vasquez Sandoval, redogjorde för sina erfarenheter och synpunkter på sina arkeologistudier vid Södertörns högskola. Pillav forskade om en

borg i Bosnien-Herzegovina, som han hört talas om som liten. Han ville veta vilken roll borgen har för den lokala befolkningen. Borgen kan ses ur olika perspektiv och olika frågor kan ställas. Pillav menade att arkeologerna har ett stort ansvar när det gäller att tolka människan i fornsamhället. Sandoval, boende i Norsborg, hade inspirerats att bli arkeolog då han gick i tredje/fjärde klass. Läraren intresserade barnen för fornlämningar och Sandoval har nu skrivit en C-uppsats som bl.a. handlade om kultur i skolan i Norsborgsområdet. Bådas familjer hade stött dem i deras yrkesval.

Den efterföljande diskussionen var mycket livlig och berörde arkeologi över gränserna. Skall svenskt kulturarv vara en svensk angelägenhet eller skall andra komma till Sverige och ägna sig åt detta? Det finns en stor andel svenskar med utländska rötter men det återspeglas inte i den svenska arkeologkåren, mycket beroende på språkproblem. Av diskussionen framgick dock att ta fram kunskap om det förflutna var en helt global fråga. Arkeologi är en vetenskap med

metoder – frikopplad så att den kan tillämpas var som helst.

Ann-Louise Schallin talade om arvet från forntiden i det ärvda materialet. Som antikutbildad arkeolog berättade hon utifrån sina erfarenheter om svenska arkeologiska möjligheter och begränsningar i Argolis, Grekland. I diskussionen framkom att kännetecknande för många Medelhavsarkeologer är att de arbetar med material som de inte har grävt utan ärvt! Det är oerhört stora mängder material som de får överta från tidigare generationer– och mycket kommer aldrig hinna att publiceras. Det grekiska kulturarvet kan emellertid ses som vårt gemensamma kulturarv. Det gäller att utreda de allmännyttiga frågorna oavsett vilket folk och vilka platser det gäller. Utlänningarna svarar för forskningsgrävningar i Grekland medan grekerna (med ”usla” villkor) tar hand om räddningsgrävningar. Det är viktigt komma ihåg att utlänningarna är gäster och enbart gäster! Att tillhöra ett institut var viktigt. I flera projekt samarbetar olika institut. Det är dock grekerna som bestämmer. Utländska arkeologer är bundna

av de ramar och regler som grekerna har.

Lördagen 27 april diskuterades dels *"Kulturarv och politik"*, dels *"Kulturarvets emotionella värden"*. Margareta Bergvall, diskussionsledare för det förstnämnda temat, inledde med ett exempel rörande en exploateringshotad miljö nära Sundsvall. Okunskap hos politiker och allmänhet om kulturmiljön kan innebära hot mot fornlämningar i området. Johan Dahl följde upp med ett intressant anförande *"Hotbild mot norrländsk kyrkoskatt"* och redogjorde för de stölder och den vandalisering som många medeltida kyrkor utsatts för. Hur kan medeltida konstföremål i kyrkorna skyddas effektivt? I diskussionen nämndes exempel från Åland, där arbete sker med särskilda *"vårdplaner"*. Skydd av kulturobjekt är emellertid en fråga om ekonomi. Christina von Arbin berättade engagerat om Riksantikvarieämbetets projekt *"Agenda kulturarv"*, som syftar till att försvara och bevara vårt kulturarv. För att nå uppställda mål är det viktigt att samarbeta med ideella aktörer.

Jarl Nordbladhs anförande gällde *"Reflexioner kring utbildningar i kulturarvsfrågor"*. Bl.a. gjorde han en intressant exposé över tiden hur synen på utbildning förändrat sig. Det var, menade han, oerhört viktigt att ha en ständig förmåga till reflexion för att förstå sig på vetenskapens process. Det är ett slags överlevnadsmekanism. Allt för mycket i arkeologins historia har handlat om perioder och epoker. Nu behöver vi forskning som tar upp problem som tidigare inte har kunnat tas upp! Hur utbildar vi för sådant som vi ännu inte vet kommer att uppstå? Hur omformar vi arbetsfältet kulturarv till ett utbildningsfält? Diskussionen berörde bl.a. problemet att många utbildningar skapas fast det inte finns arbetsmarknad för alla. *"Historielösheten"* hos många studenter berördes också. Kanske orsaken är alltmer specialisering och kortare tid för inläsning? Gränserna mellan Medelhavsarkeologer och övriga arkeologer borde för övrigt rivas – vi är alla arkeologer, framhöll någon. Det finns mycket att vinna på att dels samordna befintlig kompetens, dels ge möjligheter till vidareutbildning. Bergvall avslutade med att det

fanns behov av förändring. Det gäller att skapa en plattform att gå vidare med.

Diskussionen på temat "Kulturarvets emotionella värden" leddes av Elisabeth Iregren, som framhöll att många av oss bär med oss känslomässiga upplevelser av det förgångna. Att tala om det emotionella arvet var därför eftermiddagens ämne. Lisa Johansson inledde med en engagerad betraktelse "En blivande arkeolog blickar tillbaka" - uppbyggd som en barnsaga och illustrerad med färgbilder. Sagan handlade om hur en liten flicka - Lisa - kom i kontakt med det förflutna och hur hon blev intresserad av arkeologi vilket ledde till hennes yrkesval. Björn Nilsson, doktorand, talade entusiastiskt om att utforska stämningar - arkeologi inspirerad av Harry Martinson. Hans studier inriktas bl.a. på hur arkeologi kan delta i debatten om miljö och kultur. Arkeologi är inte högtidlig utan vardaglig - arkeologin är tidsmässigt ett band mellan de levande och de döda. I diskussionen nämndes bl.a. att det var viktigt att levandegöra det förflutna! Det var angeläget att lyssna på människors

engagemang, tankar, kunskaper och minnen. Fynd måste kompletteras med information.

Gullög Nordqvist, slutligen, höll ett emotionellt inspirerat och vackert illustrerat inlägg, "Et in Arcadia ego - drömmen om antiken". Antikens framsteg lade grunden för nästan varje aspekt av modern västlig kultur. Antiken återspeglas fortfarande i moderna byggnader, t.ex. i Sverige. Antalet grekiska kolonner idag är fler än under antiken! Antikens folk hade också ett gammalt kulturarv. Hur många tänker idag på att Lejonporten i Mykene var antik under Perikles tid ca 1000 år efteråt? Redan då utfördes restaureringsarbeten i Mykene. Nordqvist ansåg att vi i humanistisk vetenskap måste kunna inrymma olika berättelser om en företeelse. De kan vara både sakligt och emotionellt präglade.

I den avslutande diskussionen betonades bland mycket annat vikten av att vara ödmjuk inför olika "historier". Kulturarv är också politik - men som dock kan undersökas vetenskapligt och hur det uppkom. Berättelserna är en bit av kulturarvet och vår

uppgift är att fylla begreppet med innehåll!

Efter arkeologmötet följde sedan vanligt årsmöte. Från detta kan bl.a. rapporteras att Samfundets ekonomiska situation, som diskuterades ingående, nu kräver att årsavgift tas ut av ledamöterna. Mötet beslöt att avgiften skall vara 300 kronor. För avgiften erbjuds ledamöterna Current Swedish Archaeology, Gjallarhornet samt information om Samfundets aktiviteter, resor m.m.

Söndagen den 28 april bjöd på strålande väder och ägnades åt en mycket intressant exkursion. Besök gjordes vid Tofta/Gnisvärd för att se en möjlig (?) megalitgrav samt den 45 m långa skeppssättningen från bronsåldern. Västergarn-anläggningen besågs och därefter besöktes Fröjel, där Dan Carlsson initierat berättade om den vikingatida/tidigmedeltida hamn- och handelsplats som sedan några år håller på att undersökas. En kort visit vid Vallhagar följdes av vandring på ett änge i Lojsta med en husgrund från järnåldern, innan bussen styrde mot färjeläget i Visby.

Jarl Nordbladh tackade arrangörerna för ett väl planerat möte och en mycket trevlig exkursion!

Nils Ringstedt
Författarvägen 5
167 71 Bromma
nils.ringstedt@sis.se

KINA 2003 flyttad till hösten

Arkeologiska Samfundet har ju tidigare annonserat planer på en medlemsresa till Kina med Magnus Fiskesjö som reseledare. Vi planerar att flytta resan från april till början av oktober 2003 (med möjlighet till fortsättning på egen hand). Ett grundpaket på ca 11.000 kr inkluderar flyg med SAS till Peking t.o.r., transfer flygplats-hotell-flygplats, 8 övernattningar på hotellrum av första klass, del i dubbelrum, frukost, visum. I tillägg till detta planeras ett program omfattande:

A. 3-4 dagars rundtur på huvudmuseerna i Peking med visiter bakom kulisserna, plus

besök på väl valda turistsajter, inkl 2 halvdags bussutflykter till Pekingmannen-Zhoukoudian och Han-dynastigraven Dabaotai i samma färdriktning, samt till kejsrerliga Ming- och/eller Qinggravarna i andra färdriktningen.

B. 1/2 dags svensk-kinesiskt arkeologisymposium på Chinese academy of social sciences i Peking, med åtföljande mingelafton med alla arkeologerna.

C. 4 dagars resa ut i markerna. Alternativ:

-- centrala Kina i Anderssons gamla trakter där intensivt arkeologiskt arbete pågår nu, och där vi kan besöka utgrävningar;
-- den stora bronsålders-huvudstaden Anyang (ev. i buss-och-tåg kombination med ovanstående),
-- Three Gorges vid Yangtze-floden där så mycket arbete pågår inför dränkandet med världens största damm om några år.

D. Slut på resan, men den som vill stannar kvar ett par dar och reser själv och ser terracotta-arméerna i Xian eller något annat som vi rekommenderar.

Intresseanmälan

Intresseanmälningar har hittills kommit in från ett tjugotal personer. Med anledning av att tidpunkten för resan ändras utsträcker vi anmälningstiden till 1 september 2002. Svara till Agneta Åkerlund, Länsstyrelsen i Södermanland, 611 86 Nyköping eller e-post till Agneta.Akerlund@d.lst.se.

Planeringsmöte

De som anmält sig till resan inbjuds till planeringsmöte på Östasiatiska museet tisdagen den 8 oktober kl 15-17.

ROSA OCH VALTER TENGBORGS Stipendiefond 2002

Vid möte i styrelsen 17 april 2002 beslutades det att namnet på fonden skulle ändras enligt ovan. Det kom nämligen fram under Nils Ringstedts arkivstudier att Rosa Tengborgs make hette Valter och inte Viktor.

15 yngre forskare hade sökt medel ur stipendiefonden. I år fanns det 10000:- kronor att dela ut.

Vid sitt möte 17 april 2002 beslöt styrelsen att tilldela Cecilia Anderung, institution för evolutionsbiologi vid Uppsala universitet, 10.000 kronor för att resa till Dresden där hon kommer att samla in material och utföra provtagningar för DNA-analyser på uroxar och neolitiska domesticerade kor från centrala Europa.

VIKTIGT

ÅRSAVGIFT NÖDVÄNDIG FÖR SAMFUNDETS FORTLEVANDE

För att Samfundet skall vara drivande och påtryckande i arkeologiska frågor samt vara en rikstäckande organisation för svenska arkeologer måste en årsavgift införas. Detta beslöts på årsmötet 2001. Nivån fastställdes till 300 kronor vid årets Årsmöte. Samfundets ekonomi är inte krisartad men för att slippa ta av kapitalet (vilket gjorts tidigare) som har som uppgift att växa och se till att Samfundet även är en kraftfull organisation att räkna med i framtiden, måste verksamheten ekonomiskt

grundas på årsavgifterna. Detta betyder att man som ledamot inbetalar en inskrivningsavgift om 100:- kronor, och att man årligen erlägger en avgift, som bestäms av årsmötet. Om man som ledamot inte betalar sin årsavgift, kvarstår man som ledamot, men nås inte av information. Ej heller har man rösträtt vid årsmötet och andra förhandlingar. Vill man inte fortsätta sitt ledamotskap i Samfundet skall man skriftligen ansöka om utträde hos styrelsen.

De ledamöter som betalar årsavgift kan i framtiden räkna med en fortlöpande tillgång till Gjallarhornet (via post eller e-post), möjligheter till reducerade kostnader vid evenemang såsom Svenska Arkeologmötet, museivisningar, exkursioner och resor mm. Därutöver erbjuds samtliga betalande ledamöter Current Swedish Archaeology.

Inför kommande utskick av årsavgift uppmanas samtliga ledamöter att meddela redaktionen sin aktuella adress om någon förändring av denna skett under den senaste tiden.

AKTUELLA HEMSIDOR

Värt att notera är Samfundets två intressanta hemsidor. Besök Samfundet på www.arkeologiskasamfundet.nu och se allt om Current Swedish Archaeology på www.currentswedisharchaeology.org

NYA LEDAMÖTER

Till Samfundet har följande nya ledamöter invalts:

Bo Annuswer
Helmut Bergold
Per-Erik Egebäck
Alf Eriksson
Rikard Hedvall
Annika Helander
Jenny Holm
Barbro Hårding
Kristina Josefsson
Lars Z Larsson
Lena Lindgren-Hertz
Ann Luthander
Fredrik Molin
Maria Petersson
Olof Pettersson
Zuzana Polaskova
Erika Räf

Magnus Stibeus
Joakim Thomasson
Peter Zetterlund

VIKTIG HISTORIA

Nils Ringstedt har på ett mycket utmärkt och intressant sätt tagit fram och beskrivit historiken över Svenska Arkeologiska Samfundet. Denna som presenterar händelser och aktiviteter mellan åren 1947 – 2001 finns utlagd på Samfundets hemsida, www.arkeologiskasamfundet.nu

